

27.11.2019

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: Kaivoslain uudistaminen

Kansalaisaloitteella otsikolla ”Kaivoslaki Nyt – Lakialoite kaivoslain muuttamiseksi” esitetään vuonna 2011 hyväksyttyyn kaivoslakiin monilta osin merkittäviä uudistuksia. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä ”MaRa”) kiittää kutsusta tulla kuulluksi talousvaliokunnassa ja lausuu asiasta seuraavaa:

1. Matkailijoiden mielestä kaivosteollisuus ja luontomatkailu eivät sovi yhteen

Kaivostoiminta sopii huonosti yhteen puhtaan luonnon arvojen kanssa. Tämä käy hyvin ilmi Lapin ja Oulun yliopistojen sekä Metlan yhteisestä Dilacomi -tutkimushankkeesta, jonka loppuraportti on julkaistu syyskuussa 2013. Tutkimushankkeessa selvitettiin Ylläksen ja Levin matkailijoiden näkemyksiä matkailukohteen valinnasta ja suhteesta kaivostoimintaan.

Kolme tärkeintä matkailukohteen valintakriteeriä olivat kauniit luontomaisemat, liikuntamahdollisuudet ja koskematon erämaa (liite 1). Ulkomaalaisista matkailijoista peräti 49 prosenttia ilmoitti vähentävänsä matkailua Ylläksen ja Levin alueilla, jos kaivostoimintaa laajennettaisiin (liite 2).

2. Taloudellisten vaikutusten arviointi

Matkailulla ja kaivostoiminnalla on paljon yhteisiä intressejä. Ne vahvistavat monien rakennemuutosten vallassa olevien alueiden elinkeinoelämää ja työllisyyttä sekä kulku-yhteyksiä. Matkailun ja kaivostoiminnan suhde on kuitenkin ongelmallinen silloin, kun jokin alue on tärkeä matkailun kannalta ja malmivarat sijaitsevat matkailun ydinalueella tai sen välittömässä läheisyydessä.

Kaivoslain 1 §:n mukaan lain ensisijainen tarkoitus on edistää kaivostoimintaa. Kaivostoiminnan ensisijaisuudelle ei ole perusteita suhteessa esimerkiksi matkailuun, joka myös on paikkasidonnainen elinkeino.

Kaivostoiminnan ensisijaisuus ei ole perusteltua taloudellisessakaan katsannossa. Kaivoksen toiminta-aika on yleensä lyhyt, mutta matkailu tuottaa tuloa pitkälle tulevaisuuteen. Kaivoksen tuottamat hyödyt arvioidaan usein sen toiminta-aikana verrattuna muihin elinkeinoihin. Oikea vertailukohta esimerkiksi verrattaessa matkailuun on ottaa

huomioon matkailun alueelle jo tehtyt investoinnit ja vähintään 50–100 vuoden aikajänne eteenpäin ja kyky tuoda tuloa. Kaivos voi pahimmillaan pilata matkailualan toimintaedellytykset ja tuloksentekokyvyn lopullisesti.

Lisäksi tulee ottaa huomioon, että matkailuyrittäjät ovat suurelta osin paikallisia asukkaita tai ainakin yrityksiä, joilla on kotipaikka Suomessa. Matkailu- ja verotulot jäävät paikkakunnalle hyödyttämään paikallistaloutta ja hyvinvointia. Matkailuyrittäjien makamat yhteisöverot jäävät myös Suomeen.

MaRa katsoo, että kaivoslaissa tulee ottaa huomioon muiden elinkeinojen asema ja kyky tehdä tulosta paljon pidemmälle tulevaisuudessa kuin mitä kaivos tekee. Kaivostoiminnan ensisijaisuudelle ei sen vuoksi ole perusteita.

3. Kaivoslain uudistaminen ja matkailu

Antti Rinteen hallituksen ohjelman mukaan kaivoslaki uudistetaan. Siinä on lähtökohtana muun muassa paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikutusmahdollisuuksien parantaminen. Kunnille säädetään oikeus kaavoituksella päättää, sallitaanko kaivostoiminnan harjoittaminen kunnan alueella.

Nämä ovat erinomaisia kirjauksia. Pohjois-Suomessa on kaksi kaivoshanketta matkailukeskusten välittömässä läheisyydessä. Siellä on lisäksi tehty viime aikoina laajoja kaivosvarauksia useiden matkailukeskusten läheisyyteen. Kaivostoiminta uhkaa matkailun kehitystä silloin, kun kaivokset tulevat liian lähelle matkailukeskuksia tai matkailun kannalta tärkeitä luontoarvoja. Kun kaivos avataan luonnoltaan herkälle alueelle, luontoarvot ovat pilalla, vaikka kaivos toimituskin lupaehtojen mukaisesti. Tämä aiheutuu muun muassa jätevesien johtamisesta vesistöön, pölystä, melusta ja lisääntyneestä ras-kaasta liikenteestä.

MaRa katsoo, että kaivoslain uudistaminen pitää aloittaa mahdollisimman pian ottaen huomioon hallitusohjelman kirjaukset. Kunnilla täytyy olla oikeus päättää, salliiko kunta kaivostoiminnan harjoittamisen alueella.

Vapaa-ajan asuntojen omistajilla ei ole nykyisellään äänivaltaa kunnan päättäessä kantansa kaivostoiminnan harjoittamiseen kunnan alueella. Tämä siitä huolimatta, että monet ovat investoineet alueelle huomattavia summia. Kaivoksen avaaminen vähentää heidän sijoituksensa arvoa erityisesti kaivoksen lähialueilla.

MaRa katsoo, että myös kunnan alueelle sijoituksia tehneiden asukkaiden, jotka eivät ole kunnassa kirjoilla, mielipiteet tulee ottaa huomioon kaivostoiminnan hyväksyttävyyttä arvioitaessa. Kunnan päättäessä kantansa kaivostoiminnan sallimisesta, vapaa-ajan asukkailla tulee antaa vaikuttamismahdollisuus.

Kaivoslain säännöksiä luvanhaltijan yleisistä velvollisuuksista ja niiden täsmentymisestä määräyksiin muiden elinkeinojen etujen turvaamiseksi tulee kehittää (erilaisin haittoja estävin ja vähentävin lupamääräyksiin) nykyistä kattavammin ja johdonmukaisemmin. Kaavoituksella tulee varmistaa valtakunnallisten luonnonarvojen ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden arvojen säilyminen.

MaRa pitää tärkeänä, että myös valmisteltavana olevassa maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisessa huomioidaan kaavojen laadulliset vaatimukset sisällyttäen niihin luontopohjaisten elinkeinojen toimintaedellytysten turvaaminen.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Sami Hämäläinen
lakimies, varatuomari

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyhtiöitä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittioita, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konsertti-tapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 2 800 jäsentä, joilla on 7 700 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.